

Skötselplan för Naturreservatet Misätters ekhagar och Natura 2000-området Misätters ekhagar

Foto: Karl-Joel Sundholm

Datum

2014-11-06

Dnr

511-4806-2011

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Översikt

Naturreseptatet är ca 14 ha och utgörs av tre delområden åtskilda av vägar. De två södra delarna består till största delen av trädklädd betesmark med grova ekar. Även den norra delen där träskiktet nu är tätare har tidigare varit betesmark. Här står nu de gamla ekarna och trängs med uppväxande gran.

Denna skötselplan uppfyller de beskrivningar som enligt § 16 och § 17 i förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska framgå i en bevarandeplan för ett Natura 2000-område. Tidigare fastställd bevarandeplan dnr:511-11145-2004 ska därför ersättas av ovan fastställda skötselplan.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av naturtyper*:

<i>Skogsmark</i>	ca 7,3 ha, varav 6,8 ha produktiv
– <i>Tallskog</i>	ca 0,1 ha
– <i>Granskog</i>	ca 0,1 ha
– <i>Barrblandskog</i>	ca 0,3 ha
– <i>Lövblandad barrskog</i>	ca 0,6 ha
– <i>Triviallövskog</i>	ca 1,0 ha
– <i>Ädellövskog</i>	ca 3,2 ha
– <i>Trivialövskog med ädellövinslag</i>	ca 0,8 ha
– <i>Lövsumpskog</i>	ca 0,2 ha
– <i>Ungskog inkl. hygge</i>	ca 0,7 ha
– <i>Skogimpediment</i>	ca 0,3 ha
<i>Betesmark</i>	ca 5,8 ha
<i>Övrig öppen mark</i>	ca 0,6 ha
<i>Sjöar och vattendrag</i>	ca 0,1 ha
TOTALT	ca 13,7 ha

Natura 2000-naturtyper

- Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070)
- **Artrika silikatgräsmarker nedanför barrskogsgränsen (6270)
- Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)

Prioriterade bevarandevärden

- *Naturtyper*
  - Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070)
  - **Artrika silikatgräsmarker nedanför barrskogsgränsen (6270)

Datum

Dnr

2014-11-06

511-4806-2011

- *Strukturer (landskapselement)*

- *Växt- och djursamhällen*

- *Friluftsliv*

Övrigt

- Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)

- Gamla ekar

- Lavar

- Mossor

- Svampar

- Kulturlämningar, rekreationsområde

- Området är beslutat Natura 2000-område
SE0220339 SAC

* Arealer enligt KNAS (Kontinuerlig naturtypskartering av skyddad natur)

**Prioriterad naturtyp – bevarandet bedöms ha hög prioritet inom EU

Naturgeografiska förhållanden

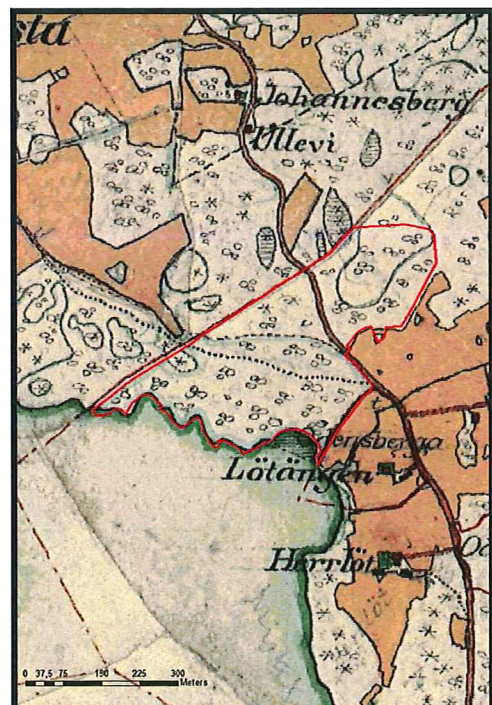
Misätters ekhagar ligger på en svag sydoslstutning med de högsta partierna i nordväst på ca 55 meter över havet och med en berggrund som till största delen utgörs av en kvarts-fältspatsrik sedimentär bergart, utom i söder där det finns ett mindre område med gnejs-granit. Jordarten är i huvudsak sandig morän utom i norr där det finns glacial lera och berggrunden kommer i dagen.

Historisk markanvändning

Stora delar av området har tidigare använts som slätteräng. På en äldre karta från slutet av 1600 eller tidigt 1700-talet benämner lantmätare Anders Mörn området som "Löötsängen". Troligen har hävden varit ängsskötsel betydligt längre tillbaka i tiden än så. Ängsskötseln har troligen upphört någon gång under den senare delen av 1800-talet. På härdskartan från sekelskiftet arton-nittionhundratalet (bild 2) kan man se att hävden har övergått till bete.

Bild 1. Storskifteskarta 1780. L på kartan beskrivs som Lötängen, en slätteräng som hör till Grytsbergs säteri Länsstyrelsen ©Lantmäteriet.

Bild 2. Härdskartan runt 1900, vägen som löper genom området är här en stig. Området är beväxt med lövträd, se de runda symbolerna. Länsstyrelsen ©Lantmäteriet.

Datum

Dnr

2014-11-06

511-4806-2011

Biologiska bevarandevärden

Misätter naturreservat utgörs av ett nästan 14 ha stort område där ca 9 ha är betad betesmark och resten är tidigare betesmark som i dag håller på att växa igen till skogsmark. De största biologiska bevarandevärdena är knutna till de äldre och grova ekar som finns i naturreservatet. Drygt femtio skyddsvärda träd är registrerade inom länsstyrelsens länsomfattade inventering. Fem av ekarna har en omkrets på över fem meter. Gamla grova ekar är mycket intressanta som livsrum för en mängd lavar, mossor, svampar, insekter och andra djur. På de grova ekstammarna i naturreservatet hittar man bland annat, knappnåslavar, oxtungssvamp, blekticka och lunglav. De senare tre rödlistade.

De mer öppna delarna av hagmarken, främst dess mellersta del präglas av torr- till frisk naturbetesmark med en artrik ängsflora. Där hittar man bland annat jungfrulin, klasefibbla, darrgräs, nattviol, svinrot, prästkrage och gullviva. Under hösten finns en del ängssvampar, framförallt vaxskivlingar av olika slag.

I den södra delen finns ett mindre område med fuktäng.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter, som registrerats i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*. ArtDatabanken, SLU. NT = nära hotad, VU = sårbar, S = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ Signalart/ÅGP- art/Natura-art
Kärlväxter		
Klasefibbla	<i>Crepis praemorsa</i>	NT
Korskovall	<i>Melampyrum cristatum</i>	NT
Trubbdaggkåpa	<i>Alchemilla plicata</i>	NT
Lavar		
Brun nållav	<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	S
Gul dropplav	<i>Cliostomum corrugatum</i>	S/NT
Lunglav	<i>Lobaria pulmonaria</i>	S/NT
Sotlav	<i>Cyphelium inquinans</i>	S
Svampar		
Blekticka	<i>Pachykytospora tuberculosa</i>	NT
Bolmörtsskivling	<i>Entoloma sinuatum</i>	S
Oxtungssvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	NT
Insekter		
Brokig barksvartbagge	<i>Corticeus fasciatus</i>	VU
Gulbent kamklobagge	<i>Allecula norio</i>	NT
Kardinalfärgad rödrock	<i>Ampedus cardinalis</i>	NT
Mindre svampklobagge	<i>Mycetochara humeralis</i>	NT
Rödaxlad lundknäppare	<i>Calambus bipustulatus</i>	NT
Skeppsvarvsfluga	<i>Lymexylon navale</i>	NT
Smalknäppare	<i>Procræus tibialis</i>	NT
En borstbagge*	<i>Trichocele floris</i>	NT
En fruktbagge*	<i>Cryptophagus quercinus</i>	NT
En trägnagare *	<i>Xyletinus longitarsis</i>	VU
Vilolettkantad guldvinge	<i>Lycaena hippothoe</i>	NT

*Saknar svenskt namn

Datum

Dnr

2014-11-06

511-4806-2011

Kulturhistoriska värden

På näs och landtungor mellan Kyrksjön, Malsnaren, Misteln och Ricksjön utbreder sig den centrala jordbruksbygden i Gryts socken. Det är ett omväxlande och kuperat landskap, som i vegetationen bär prägelse av de stora gårdarnas jordbruksdrift. Särskilt utmed sjöarna finns hagmarker med ädla lövträd och rik flora som t.ex. Misätters ekhage.

Det sjörika landskapet har varit attraktivt för bosättning alltsedan stenåldern men framförallt bronsåldern är rikt representerat i området genom ett femtiotal rösen och stensättningar på höjderna nära vattnet. I naturreservatets mellersta del finns ett gravfält från bronsåldern – järnåldern, bestående av ett tjugotal stensättningar. Flera av områdets gårdar har sina rötter i järnåldern att döma av namnen och gravfälten.

Under förhistorisk tid var bygden lättillgänglig genom vattenvägarna eftersom sjöarna ingick i Båvens och Nyköpingsåns vattensystem. Till bygdens försvar fanns flera fornborgar. Till exempel den på Storklövsberget alldeles öster om Misätters naturreservat.

Värden för friluftsliv och forskning

Misätters ekhagar är ett naturskönt område med sitt läge vid sjön Misteln. Området är lättillgängligt då det ligger alldeles intill en större väg vilket gör det attraktivt som ett mindre ströv- och utflyktsområde.

Natura 2000

Allmänt

För att inte skada ett Natura 2000-områdes värden krävs tillstånd för verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området (regleras av miljöbalken). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka värdena i ett Natura 2000-område bör man samråda med Länsstyrelsen innan åtgärd påbörjas.

Uttekade Natura 2000-habitat och arter

Utbredningen av rapporterade naturtyper i Natura 2000 redovisas på karta i bilaga 3.2.

<i>Uttekade habitat</i>	<i>Regeringsgodkänd areal (ha)</i>	<i>Målareal (ha)</i>
9070 – Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ	6,0	6,0
6270 – Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen	3,0	3,0
6410 – Fuktängar med blåttåtel eller starr	1,0	1,0

Datum

2014-11-06

Dnr

511-4806-2011

Hotbild mot utpekade värden inom Natura 2000-området

Utebliven eller felaktig skötsel. I betesmarkerna innebär en minskad eller upphörd hävd på grund av färre antal betesdjur att området växer igen med bland annat buskar och sly. Detta leder till att kärlväxtfloran utarmas och att hagmarksträden blir beskuggade.

Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

Markexploatering och annan förändring av markanvändningen i till Natura-området angränsande områden, exempelvis igenplantering, vägarbete, dikning, bebyggelse och täktverksamhet. Denna punkt gäller för samtliga utpekade habitat i området.

PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL**Övergripande mål**

Målet med skötseln är att bevara och utveckla områdets rika biologiska mångfald kopplade till betesmarken och de gamla ekarna. Målet är även att ge besökare möjlighet att uppleva områdets olika naturtyper och artmångfald.

Naturreseptatet är indelat i skötselområden som utgår från de bevarandemål och de skötselåtgärder som ska utföras för respektive område.

För karta över skötselområden se bilaga 3.1.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Vid skötselåtgärder ska forn- och kulturlämningar särskilt beaktas. Rövning, gallring och avverkning kräver inte tillstånd enligt lagen om Kulturminnen, under förutsättning att den sker på ett sådant sätt att lämningarna inte skadas eller förändras. Det innebär till exempel att:

- Eventuell körning med skogsmaskin ska ske på tjälad mark eller under sådana väderförhållanden så att markskador inte uppstår.
- Enskilda lämningar får inte köras över eller belamras med ris.
- Träd skall fällas ut från lämningen för att undvika släpskador.
- Forn- och kulturlämningar ska grovrensas på kvistar och annat skogsavfall.

Skötselområde 1: Ekhage med skötsel (ca 9,2 ha)*Beskrivning*

Betesmark på främst torra till friska marker med ett trädskikt som består av tämligen jämgrova ekar med en diameter av 2-3 m och ett antal klenare ekar. Buskskiktet består främst av slånsnår och rosbuskar men här finns även en del hassel, hagtorn och apel. Under ekarna är marken tämligen näringsrik och här dominerar växter som smörblomma, midsommarblomster och älggräs men på torrare mer näringsfattig mark uppträder ängsblommor som blodrot, revfibbla och darrgräs. I norr finns ett mindre igenväxt kärr, som vid högvatten avger vatten till en bäck som rinner nedför betesmarken söderut.

Datum

2014-11-06

Dnr

511-4806-2011

Bevarandemål

Bevarandemål för 9070 trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Reservatets trädklädda betesmark ska vara minst 6 ha med stående grova ekar. Gräsmarken ska vara starkt präglad av bete. Förekomsten av träd och buskar som kan bedömmas som igenväxning ska vara liten. Ekarnas lavflora ska vara rik och hysa typiska arter knutna till ek.

Bevarandemål för 6270 Artrika silikatgräsmarker nedanför barrskogsgränsen

Reservatets silikatgräsmark ska vara minst 3 ha med stående grova ekar. Gräsmarken ska vara starkt präglad av bete. Förekomsten av träd och buskar som kan bedömmas som igenväxning ska vara liten. Kärleväxtfloran ska vara artrik och domineras av hävdgynnade arter med ett stort inslag av typiska arter.

Skötselåtgärder

Årlig hävd genom bete i hela området, om det vissa år är svårt att få tag på betesdjur kan hävden ske med slätter.

Bete ska ske så att området vid bestessäsongen är väl avbetat. Ett alltför hårt bete kan missgynna delar av såväl kärleväxtfloran som insektsfaunan. Det är därför viktigt att styra bete med såväl tidpunkt för betessläpp som val av betesdjur. I första hand väljs bete med nötdjur. Ett sent betespåsläpp vissa år gör att fler växter har möjlighet att blomma och sätta frö.

Röjning av träd och buskar av igenväxningskaraktär. Blommande buskar och träd i betesmarken är mycket viktigt då de utgör födoplatser och skydd för flera olika arter av insekter, bland annat för sådana som är knutna till de gamla ekarna. Vid röjning är det därför viktigt att tänka på att det alltid finns tillräckligt med blommande träd och buskar.

Ekarna i hagen är relativt likåldriga vilket kan leda till ett generations/kontinuitetsglapp och att höga naturvärden försvinner då träden dör och inga nya finns som kan ta över. Det är därför viktigt att spara och skydda yngre ekar på lämpliga platser så att en ny generation kan ta över. Även plantering av ek kan bli nödvändig.

Spara död ved. Även efter att ett träd dött är det mycket viktigt för många arter. I dagens landskap är död ved en bristvara. Därför ska död ved så långt det är möjligt lämnas kvar på lämpliga platser. Kvarlämnade träd får dock inte leda till att pågående naturvårdande skötsel, som bete, begränsas på ett omfattande sätt.

Kärret i områdets norra del röjs och återskapas till ett öppet kärr. Några enstaka äldre alar sparas.

Skötselområde 2: Trädklädd betesmark med skötsel (ca 4,8 ha)*Beskrivning*

Skötselområdet består av två delar

Datum

Dnr

2014-11-06

511-4806-2011

Den norra delen är en igenväxande före detta betesmark som varit ohävdad under en längre tid. Här växer i söder flera, av andra träd trängda, grova ekar. I övrigt består trädskiktet av en blandning av olika löv- och barrträd.

Den södra delen ligger i den mellersta delen av reservatet och är en del av betesmarken där. Till skillnad mot övrig betesmark är träd och buskskiktet tätare här och består av bland annat ek, gran, björk och hassel.

Bevarandemål

De grova ekarna ska stå fritt och det ska finnas arter som är knutna till gamla ekar

Skötselåtgärder

Norra delen

Frihuggning av äldre och grova träd genom att yngre träd och buskar röjs bort för att förlänga livstiden för de grova träden. Avveckling av gran. Bete är inte prioriterat i området men finns tillgång till betesdjur är detta en fördel. Spara och skydda yngre ekar på lämpliga platser. Även plantering av ek kan bli nödvändig

Död ved kan lämnas på lämpliga platser.

Södra delen

Träd och buskar av igenväxningskaraktär tas bort. Bete

Friluftsliv

Beskrivning

Området har i dag informationsskyltar som beskriver N 2000-området. En parkeringsplats ska iordningsställas och nya informationsskyltar ska sättas upp på lämpliga platser.

Bevarandemål

Gränsmarkeringar och områdets friluftsanläggningar ska vara i gott skick.

Skötselåtgärder

Utmärkning av reservatets gränser. Uppsättning och underhåll av informationsskyltar. Anläggning och skötsel av parkering. Uppsättning och underhåll av stättor/stängselgenomgångar.

Jakt och fiske

Jakten regleras inte i reservatsbeslutet.

Uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Datum

Dnr

2014-11-06

511-4806-2011

Uppföljning av bevarandemål

Ett tredje dokument ska tas fram i samband med uppföljningen av naturreservatet. Dokumentet är en uppföljningsplan med målindikatorer för de olika bevarandemålen. Uppföljningen av bevarandemål sker i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket.

Kostnader och finansiering

Skötselåtgärder bekostas av förvaltaren. Uppföljningen bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av skyddad natur.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Plats	Prioritet
Friställning av ekar	Inom 2 år	Skötselområde 2	1
Betesdrift	Årligen	Skötselområde 1	1
Betesdrift	Vid behov	Skötselområde 2	2
Slyröjning	Vid behov	Skötselområde 1 och 2	1
Röjning av gran	Inom 5 år	Skötselområde 2	1
Röjning kärr	Inom 5 år	Skötselområde 1	1
Informationsskylt	Inom 5 år	Se skötselkarta, bilaga 2.1	1
Genomgångar/stättor	Inom 5 år	Skötselområde 1 och 2	1
Parkeringsplats	Inom 5 år	Se skötselkarta, bilaga 2.1	1
Gränsmarkeringar	Snarast, sedan vid behov	Reservatets gränser	1
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Hela reservatet	1
Uppföljning av bevarandemål	Enligt uppföljningsplan	Hela reservatet	1

Datum

2014-11-06

Dnr

511-4806-2011

Källförteckning

Artdatabanken. *Artportalen* <http://artportalen.se>

Fornsök Riksantikvarieämbetet Nätet

Gärdenfors, U. (ed.) 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Lantmäteriet. *Ekonomiska kartan över Sverige*. Kartlagd år 1958.

Lantmäteriet. *Häradskarta*. Kartlagd åren 1898-99.

Lantmäteriet, 2011. *Fastighetsförteckning Misätters naturreservat*.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Bevarandeplan för Natura 2000-område Misätters Ekhagar (SE0220339), Gnesta kommun. D nr: 511-11145-004*.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram*. 1991.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskap*. 1993/95?

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Ängs- och betesmarksinventeringen, 2002-2004*. Utdrag ur databasen TUVÅ.2005.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Ängs- och hagmarker i Södermanlands län*. 1992.

Naturvårdsverket, 2004. Rapport 5411, Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet.

Nordiska ministerrådet. 1977. *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. NU-serien B 1977:34.

Rydberg, H. och Wanntorp, H-E. 2001. *Sörmlands flora*. Botaniska sällskapet i Stockholm.

Skogsstyrelsen. 1995. *Nyckelbiotopsinventeringen*.

Snäll, S. 2014. *Inventering av hållträdslevande skalbaggar inom ekområdena Älgsta, Vurstbacken, Vibyholm, Herröknäs och Misätter*. Opubl.

Svedlindh, C. 1985: *Inventering av ädellövskogar i Södermanlands län*. Objektkatalog. Opubl. Material. Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Sveriges Geologiska undersökning. 1986. *Jordartskartan*. Digital utgåva.

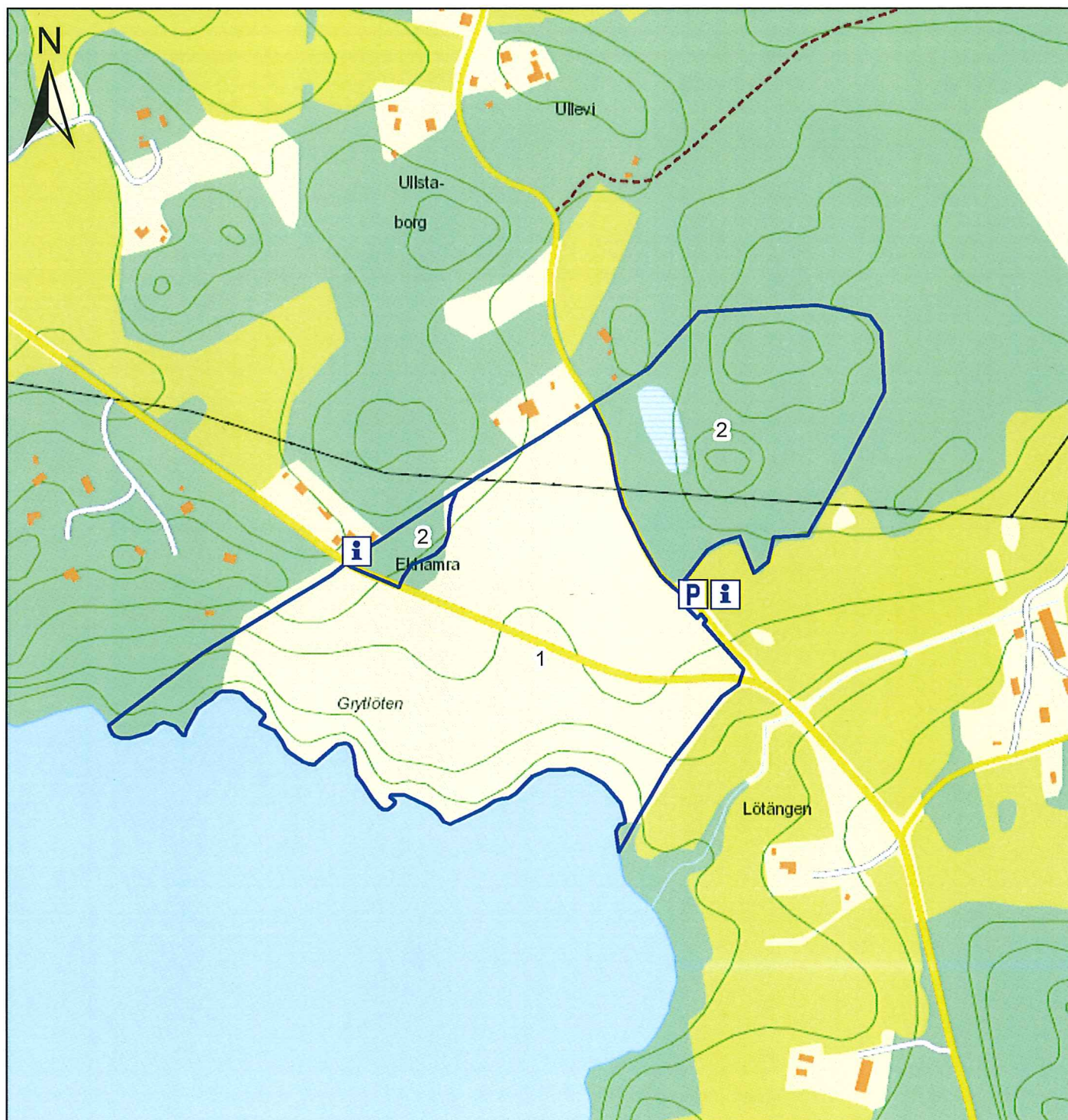
Sveriges Geologiska undersökning. 1985. *Berggrundskartan*. Digital utgåva

Södermanlands Hembygdsförbund. 1988. *Sörmlandsbygden 1988:2*. Årsbok utgiven av Södermanlands hembygdsförbund.

Bilagor

3.1. Skötselkarta

3.2. Naturtypskarta

Länsstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet

0 125 250 Meter

Teckenförklaring

- Parkering
- Informationstavla
- Skötselområde

1:5 000

Länsstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet

1:5 000

Teckenförklaring

 Natura 2000-område

NATURTYP

- 6270 trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ
- 6410 fuktängar med blåtåtel eller starr
- 9070 artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen

0 125 250 Meter

